

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 380

Unia Europejska w 10 lat po największym rozszerzeniu

Redaktorzy naukowi
Ewa Pancer-Cybulska
Ewa Szostak

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redaktor Wydawnictwa: Teresa Zielińska
Redaktor techniczny i korektor: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Adam Dębski
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-439-4

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp.....	11
------------	----

Część 1. Procesy rozwojowe krajów i regionów Europy – konwergencja czy dywergencja?

Jan Borowiec: Konwergencja regionalna w Unii Europejskiej.....	15
Leszek Cybulski: Dywergencja rozwoju regionalnego w krajach UE po 2000 roku a polityka spójności.....	26
Zofia Hasińska: Regionalne zróżnicowanie zmian zatrudnienia w Polsce w okresie integracji europejskiej	39
Jarosław M. Nazarczuk: Kryzys gospodarczy a zróżnicowanie regionalne w UE.....	50
Pasquale Tridico: Ten years after the accession of Central and Eastern Europe countries in the EU: evaluation in comparison to the transition in former Soviet Republic.....	60
Zhanna Tsaurkubule, Alevtina Vishnevskaja: Some aspects of economic development of the Latvian market during 10 years of its membership in the European Union.....	82
Dilara Usmanova: Enhancement of the methodological and systematic founda- tion for monitoring socio-economic developments in Latvian regions..	94
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Zmiany poziomu rozwoju społecz- no-ekonomicznego powiatów w Polsce a pozyskiwanie środków z UE....	102

Część 2. Polityka spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej jako narzędzie rozwoju Unii Europejskiej

Wojciech Bożek: Znaczenie i wysokość środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej jako kategorii środków publicznych.....	117
Krystian Heffner, Piotr Gibas: Polityka spójności UE a obszary funkcyjnal- ne centrów regionalnych w Polsce.....	127
Natalia Konopińska: Polityka spójności a obszary górskie na przykładzie programu „Alpine Space”.....	139
Joanna Kudelko: Nowy model europejskiej polityki spójności i jego możli- we konsekwencje dla rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce.....	150
Marek Pieniążek, Dominika Rogalińska: Statystyka publiczna w procesie monitorowania wymiaru terytorialnego polityki spójności	158

Magdalena Pronobis: Fundusze strukturalne w roli kapitału wysokiego ryzyka: skala i przesłanki interwencji.....	166
--	-----

Część 3. Beneficjenci polityki spójności

Adam A. Ambroziak: Prawne i ekonomiczne aspekty pomocy regionalnej w Polsce po akcesji do UE.....	177
Maria Bucka: Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w okresie realizacji polityki spójności w 2007-2013	189
Barbara Kryk: Rozwój przedsiębiorczości kobiet w Polsce jako wyraz realizacji unijnej polityki równości	197
Paweł Mańczyk: Opodatkowanie pomocy finansowej z Funduszu Spójności	207
Beata Skubiak: Czy fundusze strukturalne rozwijają województwo zachodniopomorskie?.....	215
Justyna Socińska: Rola i znaczenie Programu Leader w rozwoju obszarów wiejskich w latach 2007-2013 na przykładzie województwa opolskiego ..	225
Piotr Szamrowski, Adam Pawlewicz: Praktyczne aspekty wdrażania podejścia Leader na przykładzie Lokalnych Grup Działania i Lokalnych Grup Rybackich funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim.....	233
Katarzyna Tracz-Krupa: Analiza wpływu Europejskiego Funduszu Społecznego na rozwój zasobów ludzkich w Polsce	245
Anna Tutak: Zmiany w podejściu do świadczenia usług szkoleniowych w ramach EFS w latach 2004-2013	256
Magdalena Wojarska, Izabela Zabielska: Samorząd lokalny jako beneficjent funduszy unijnych (na przykładzie gmin województwa warmińsko-mazurskiego)	266

Część 4. Wiedza i innowacje a polityka spójności Unii Europejskiej

Małgorzata Dziembala: Wspieranie inteligentnych specjalizacji regionów w Unii Europejskiej w warunkach globalizacji	279
Dorota Kwiatkowska-Ciotucha: Programy rozwojowe uczelni szansą wzbogacenia oferty i podniesienia jakości kształcenia w polskich szkołach wyższych	289
Dorota Murzyn: Innowacyjność w polityce spójności Unii Europejskiej.....	301
Aleksandra Nowakowska: Inteligentne specjalizacje regionalne – nowa idea i wyzwanie dla polityki regionalnej	310
Agata Surówka: Innowacyjność województw Polski Wschodniej na tle kraju	319

Nataliya Tyuleneva, Anastasia Lisnyak: Social and economic development of regions based on cluster programs: European and Russian experience .	327
Monika Zadrożniak: Wyrównywanie szans edukacyjnych w ramach polityki spójności jako kierunek poprawy jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich w Polsce	334

Część 5. Problemy rozwoju regionalnego

Bernadeta Baran: Terytorialne odniesienie działań rozwojowych w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego	345
Aranka Ignasiak-Szulc, Ireneusz Jaźwiński: Pozycja ustrojowa samorządu województwa w kontekście jego roli w polityce rozwoju w Polsce	356
Łukasz Olipra: Dostępność usług transportu lotniczego jako czynnik lokalizacji inwestycji zagranicznych na Dolnym Śląsku.....	368
Ewa Pancer-Cybulska: Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) w pakiecie legislacyjnym na okres programowania 2014-2020	383
Ewa Szostak: Umowa Partnerstwa a Regionalny Program Operacyjny dla Dolnego Śląska na lata 2014-2020	394
Paweł Wacek: Rozwój gospodarczy a systemy transportowe regionów Polski.....	406
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Wybrane aspekty rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego województwa dolnośląskiego po wejściu do Unii Europejskiej.....	416

Część 6. Rozwój społeczno-gospodarczy w Europie i problemy integracji

Iwo Augustyński: Struktura zadłużenia firm polskich na tle wybranych krajów europejskich na tle kryzysu z 2008 roku	429
Tetiana Girchenko: Formation of competitiveness of Ukrainian banks under the influence of foreign capital	443
Zbigniew Jurczyk, Barbara Majewska-Jurczyk: Model ochrony konsumentów w Unii Europejskiej	453
Danuta Kabat-Rudnicka: Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego RP w kluczowych kwestiach integracji europejskiej. Uwagi na marginesie polskiego członkostwa w Unii Europejskiej	465
Lidia Kłos: Rzeczowy wymiar polityki spójności w rozwoju branży wodno-kanalizacyjnej w Polsce	472
Zbigniew Mikołajewicz: Bezpieczeństwo energetyczne w polityce spójności Unii Europejskiej	481

Danuta Milaszewicz: Jakość rządzenia a rozwój społeczno-gospodarczy w krajach UE	491
Anna Nowak, Katarzyna Domańska: Konkurencyjność rolnictwa Polski Wschodniej w aspekcie zrównoważonego rozwoju.....	501
Zhanna Tsaurkubule: Improving social policy of Latvia as a factor of sustainable development of the state.....	510
Grażyna Węgrzyn: Zmiany strukturalne na rynku pracy – modernizacja czy stagnacja?	525

Summaries

Jan Borowiec: Regional convergence in the European Union	25
Leszek Cybulski: Divergence of regional development in the EU after 2000 and Cohesion Policy.....	38
Zofia Hasińska: Regional differentiation of changes in employment in Poland in the period of EU integration.....	49
Jarosław M. Nazarczuk: Economic crisis and regional inequalities in the European Union.....	59
Pasquale Tridico: Dziesięć lat po przystąpieniu krajów centralnej i wschodniej Europy do Unii Europejskiej: porównanie z przemianami w byłym Związku Radzieckim	81
Zhanna Tsaurkubule, Alevtina Vishnevskaja: Wybrane aspekty rozwoju ekonomicznego rynku Łotwy w ciągu dziesięciu lat jej członkostwa w Unii Europejskiej.....	93
Dilara Usmanova: Udoskonalanie metodologicznej i systematycznej organizacji monitorowania rozwoju społeczno-ekonomicznego regionów łotewskich.....	101
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Districts changes in the socio-economic development level in Poland and obtaining EU funds.....	113
Wojciech Bożek: Significance and amount of funds from the budget of the European Union as a category of public resources.....	126
Krystian Heffner, Piotr Gibas: EU cohesion policy and functional areas of regional centres in Poland	135
Natalia Konopińska: “Alpine Space Programme” as an example of implementation of cohesion policy in mountain areas	149
Joanna Kudelko: New model of the European cohesion policy and its implications for social and economic development in Poland.....	157
Marek Pieniążek, Dominika Rogalińska: Public statistics in the process of monitoring of territorial dimension of cohesion policy.....	165
Magdalena Pronobis: Structural funds as venture capital: scale and conditions for intervention.....	174

Adam A. Ambroziak: Legal and economic aspects of regional state aid in Poland after the accession to the EU	188
Maria Bucka: Development of small and medium-sized enterprises during the implementation of cohesion policy in 2007-2013	196
Barbara Kryk: Development of women's entrepreneurship in Poland as a form of EU policy implementation of gender equality and employment ...	206
Paweł Mańczyk: Taxation of the financial assistance from the Cohesion Fund	214
Beata Skubiak: Do the structural funds develop Western Pomerania?	224
Justyna Socińska: Role and importance of Leader in the development of rural areas in 2007-2013 on the example of the Opole Voivodeship	232
Piotr Szamrowski, Adam Pawlewicz: The practical aspects of the implementation of the LEADER approach on the example of the LAGs and Fisheries Local Action Groups operating in the Warmia and Mazury Voivodeship	243
Katarzyna Tracz-Krupa: Analysis of the European Social Fund impact on the human resource development in Poland	255
Anna Tutak: Changes in approach to training programs conducted under Europejski Fundusz Społeczny fund in years 2004-2013	264
Magdalena Wojarska, Izabela Zabielska: Local government as a beneficiary of EU funds (on the example of the municipalities of the Warmia and Mazury Voivodeship)	275
Małgorzata Dziembala: Supporting of smart specialization of regions in the European Union in a globalized market	288
Dorota Kwiatkowska-Ciotucha: Development programs of universities as an opportunity for developing educational offer and improving the quality of teaching at Polish universities	300
Dorota Murzyn: Innovativeness in EU cohesion policy	309
Aleksandra Nowakowska: Regional smart specializations – a new idea and a challenge for regional policy	318
Agata Surówka: Innovativeness of Eastern Poland voivodeships compared with other regions	326
Nataliya Tyuleneva, Anastasia Lisnyak: Rozwój społeczno-gospodarczy regionów na podstawie programów klastrowych: doświadczenia Unii Europejskiej i Rosji	333
Monika Zadrożniak: Equalization of educational opportunities within the framework of cohesion policy as a way to improve the quality of life for residents of rural areas in Poland	342
Bernadeta Baran: Territorial dimension in the development strategy for the Lower Silesian Voivodeship	355

Aranka Ignasiak-Szulc, Ireneusz Jaźwiński: Legal status of voivodeship self-government in the context of its role in the development policy in Poland	367
Lukasz Olipra: Accessibility of the air transport services as a determinant of foreign investments location in Lower Silesia.....	381
Ewa Pancer-Cybulska: European Groupings of Territorial Cooperation (EGTC) in the legislative package for the 2014-2020 programming period.....	393
Ewa Szostak: Partnership Agreement and Regional Operational Program for Lower Silesia for the years 2014-2020.....	405
Paweł Wacek: Economic development and Polish transportation systems.....	415
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Selected aspects of socio-economic and spatial development of Lower Silesian voivodeship after joining the European Union	426
Iwo Augustyński: Comparison of the debt structure of Polish companies with selected EU member countries against the background of the financial crisis from 2008.....	442
Tetiana Girchenko: Kształtowanie się konkurencyjności banków ukraińskich pod wpływem obcego kapitału.....	452
Zbigniew Jurczyk, Barbara Majewska-Jurczyk: Model of consumer protection in the European Union.....	464
Danuta Kabat-Rudnicka: Polish Constitutional Court's jurisdiction on the key issues of the European integration. Remarks on Poland's membership in the European Union.....	471
Lidia Kłos: Material dimension of cohesion policy in the development of the water-sewage industry in Poland.....	480
Zbigniew Mikołajewicz: Energy security in the cohesion policy of the European Union.....	490
Danuta Miłaszewicz: Governance quality vs. socio-economic development in the European Union.....	500
Anna Nowak, Katarzyna Domańska: Sustainable development approach in agriculture competitiveness of Eastern Poland	509
Zhanna Tsaurkubule: Poprawa polityki społecznej Łotwy jako czynnik zrównoważonego rozwoju państwa.....	524
Grażyna Węgrzyn: Structural changes in the labour market – modernisation or stagnation?.....	534

Justyna Socińska

Uniwersytet Opolski

ROLA I ZNACZENIE PROGRAMU LEADER W ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH W LATACH 2007-2013 NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Streszczenie: Wysoka jakość życia mieszkańców obszarów wiejskich województwa opolskiego, przy zapewnieniu odpowiedniej jakości infrastruktury technicznej i społecznej oraz zachowaniu tradycyjnych wartości życia wiejskiego i atrakcyjności środowiskowej, to zadanie, które wpisuje się w politykę rozwoju obszarów wiejskich UE i politykę spójności. Realizacja tego zadania była ściśle związana ze środkami pomocowymi z UE. W ramach PROW 2007-2013 samorządy województw mogły wdrażać działania związane z rozwojem obszarów wiejskich, wpisane w cztery osie priorytetowe. Podejście Leader to metoda, dzięki której można efektywnie wykorzystywać wszystkie dostępne środki, a tym samym podejmować działania związane z rozwojem obszarów wiejskich. Celem opracowania jest ocena roli i znaczenia Leader w rozwoju obszarów wiejskich i zaspokajaniu lokalnych potrzeb ludności wiejskiej województwa opolskiego.

Słowa kluczowe: obszary wiejskie, Program Leader, PROW 2007-2013, LGD.

DOI: 10.15611/pn.2015.380.20

1. Wstęp

Polityka spójności w latach 2007-2013 polegała głównie na wspieraniu działań prowadzących do wyrównania warunków ekonomicznych i społecznych we wszystkich regionach UE. Polityka spójności polegała na realizacji trzech najważniejszych celów¹:

- Konwergencja, czyli spójność; zadaniem celu było ożywienie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia w najsłabiej rozwiniętych regionach.
- Konkurencyjność regionalna i zatrudnienie; cel był ukierunkowany na zwiększanie konkurencyjności i atrakcyjności regionów, jak również zatrudnienia, poprzez dokonywanie zmian gospodarczych i społecznych.

¹ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/CelePolityki-Spojnosci.aspx> (2.05.2014).

- Europejska Współpraca Terytorialna; zadaniem celu było umacnianie współpracy na poziomie transgranicznym, ponadnarodowym i międzyregionalnym².

W ramach tych celów realizowana była również polityka rozwoju obszarów wiejskich. Dywersyfikacja aktywności gospodarczej i poprawa jakości życia na wspomnianych obszarach w latach 2007-2013 była wspólnym zadaniem polityki rozwoju obszarów wiejskich UE i polityki spójności. Polityka spójności wspierała obszary wiejskie, przyczyniając się do niwelowania występujących między nimi dysproporcji rozwojowych. W Polsce wsparcie rozwoju tych obszarów pochodziło z EFR na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach WPR UE oraz ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013) stanowił podstawę działań rozwojowych podejmowanych na obszarach wiejskich. Podstawą realizacji założeń programu, opisanych w Krajowym Planie Strategicznym Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, były 22 działania zgrupowane w 4 osiach tematycznych [Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi 2014]:

- Oś 1 – Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego.
- Oś 2 – Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich.
- Oś 3 – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej.
- Oś 4 – Leader.

Celem opracowania jest ocena roli i znaczenia Leader w rozwoju obszarów wiejskich i zaspokajaniu lokalnych potrzeb ludności wiejskiej województwa opolskiego.

2. Program Leader

Program Leader jest wdrażany w UE od 1991 r. jako odrębna inicjatywa, w Polsce zaś od początku członkostwa w UE, tj. od 2004 r., jako jedno z działań Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”. Inicjatywa ta została w całości sfinansowana przez Sekcję Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej [Filipek 2009]. Program Operacyjny Leader to IV oś PROW 2007-2013. Jego głównym zadaniem jest aktywizacja mieszkańców oraz rozwój obszarów wiejskich w kierunku powstania nowych miejsc pracy. Leader jest podejściem przekrojowym, które ma przyczynić się do aktywizacji społeczności wiejskich poprzez włączenie partnerów społecznych i gospodarczych do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw. W realizacji tego programu ważna jest zarówno współpraca władz lokalnych, jak również zaangażowanie społeczności lokalnej w rozwój danego obszaru. W ramach programu podejmowane są następujące działania:

- wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR),
- wdrażanie projektów współpracy,

² http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/g24231_pl.htm (2.05.2014).

- funkcjonowanie Lokalnych Grup Działania (LGD), nabywanie umiejętności i aktywizacja.

Na te działania PROW 2007-2013 przeznaczył określoną wysokość funduszy (tab. 1). Najwięcej funduszy przeznaczonych jest na wdrażanie LSR, dzięki czemu obszary wiejskie rozwijają się poprzez realizowane zadania, które zostały określone w strategii. Polepsza się sytuacja w zatrudnieniu i jakości życia, co prowadzi do zwiększenia się aktywności społeczeństwa [Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi 2009b].

Tabela 1. Fundusze przeznaczone na realizację osi IV w ramach PROW 2007-2013

Kod działania	Oś 4 (nazwa działania)	Wydatki publiczne	Wydatki prywatne	Koszt całkowity
413	Wdrażanie LSR	620 500 000,00	403 115 385,00	1 023 615 385,00
421	Wdrażanie projektów współpracy	15 000 000,00	0,00	15 000 000,00
431	Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja	152 000 000,00	0,00	152 000 000,00
Razem tylko oś 4		787 500 000,00	403 115 385,00	1 190 615 385,00
Razem osie 1, 2, 3, 4		17 153 539 662,00	7 490 998 622,00	24 644 538 284,00

Źródło: [Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi 2011].

Realizacja założeń Leader pozwoliła na zaktywizowanie wiejskiej społeczności, co doprowadziło do wykreowania lokalnych liderów, którzy gotowi są pracować dla wspólnego dobra i zachęcić do tego innych. Ponadto obszary, na których działa Leader, w większym stopniu niż inne przygotowane są na pozyskiwanie nowych środków finansujących cele określone na poziomie regionalnym. Społeczeństwo z obszarów, na których działa Leader, jest otwarte na nowe strategie rozwojowe, na zawieranie współpracy na szczeblu krajowym i międzynarodowym oraz na zdobywanie nowych umiejętności³. Szczególną rolę w realizacji programu odegrały LGD. Grupy te to rodzaj partnerstwa terytorialnego tworzonego na obszarach wiejskich, zrzeszającego lokalnych przedstawicieli polityki, gospodarki i społeczeństwa⁴. Członkiem LGD mogą być osoby fizyczne i prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego. LGD muszą posiadać potencjał administracyjny, niezbędny do zarządzania środkami publicznymi oraz do wdrożenia LSR. Struktura organizacyjna LGD musi zapewnić rozdzielenie funkcji zarządczej i decyzyjnej. W składzie organu decyzyjnego powinno znaleźć się co najmniej 50% partnerów społecznych i gospodarczych [Borek 2007]. Ze względu na to, że Leader ma charakter lokalny i musi

³ [#](http://www.witrynawiejska.org.pl/strona.php?p=1891&c=5600) (19.05.2013).

⁴ <http://www.ppr.pl/dzial-leader-2007-2013-3862.php> (2.05.2014).

być zapewniony odpowiedni potencjał do realizacji zadań, LGD mogą powstawać na obszarach o liczbie mieszkańców od 10 do 150 tys. W związku z tym wyróżniamy trzy kategorie grup działania [Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi 2009a]:

- grupy małe (10-50 tys. mieszkańców),
- grupy średnie (50-100 tys. mieszkańców),
- grupy duże (100-150 tys. mieszkańców).

Należy podkreślić, że im strategia ma większy zasięg terytorialny, tym więcej funduszy przyznawanych jest na jej realizację. Istotne znaczenie też ma liczba osób działających w LGD. Im więcej osób liczy grupa, tym więcej pojawia się ciekawych pomysłów i w tym szybszy sposób można realizować strategię. Nie oznacza to jednak, że grupy małe nie są zdolne do realizacji powierzonych im zadań. Powstają one zazwyczaj na terenach o mniejszej liczbie ludności. Zarówno w jednym, jak i drugim przypadku obowiązuje zasada Programu Leader – spójności przestrzennej, historycznej, kulturowej, geograficznej i przyrodniczej [Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi 2009a]. Podsumowując: można stwierdzić, że Leader różni się od innych, bardziej tradycyjnych środków wspierających rozwój obszarów wiejskich tym, że wskazuje on, w „jaki sposób” działać, a nie „co” należy robić. Ponadto wyróżnia się siedem podstawowych cech charakteryzujących Program Leader [Chmieliński 2009]:

- LSR dla danego terenu;
- oddolne opracowanie przez lokalną społeczność wiejską LSR obszarów wiejskich;
- realizacja innowacyjnych projektów łączących zasoby, wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego;
- partnerstwo trójsektorowe;
- zintegrowane i wielosektorowe działanie;
- tworzenie powiązań;
- współpraca.

Realizacja celów w okresie 2007-2013 przez oś IV nie posiada już podziału na kraje „nowe” i „stare” dzięki funduszom przeznaczonym na rozwój wsi. EFR na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich zakłada, iż Leader wdrażany będzie obowiązkowo we wszystkich państwach UE i zostanie włączony do głównego nurtu działań na rzecz rozwoju wsi. Do nowego projektu PROW 2014-2020 będzie wprowadzone wiele różnych zmian, które mają pomóc w bardziej intensywnym i szybszym wdrażaniu Leader. Pozwoli to na szybszy i sprawniejszy rozwój obszarów wiejskich, poprawę jakości życia mieszkańców tych obszarów, a także ochronę środowiska.

3. Leader w województwie opolskim

Opolszczyzna jest położona w południowo-zachodniej części kraju, stanowi ok. 3% obszaru i ludności Polski. Obszary wiejskie w strukturze województwa stanowią 42,9%. Województwo opolskie charakteryzuje się stosunkowo dużą liczbą osób za-

mieszkałych na obszarach wiejskich, co wynika m.in. tradycyjnie z wysokiej kultury rolniczej tych obszarów [Struś i in. 2011]. Rozwój obszarów wiejskich stanowi jeden z głównych celów przyjętych w „Strategii rozwoju województwa opolskiego”: „Wielofunkcyjne, różnorodne oraz atrakcyjne dla inwestycji i zamieszkania obszary wiejskie. Poprawa warunków gospodarowania – wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich”. Istotną rolę w rozwoju obszarów wiejskich województwa odegrał Leader. Od 2004 r. aktywnie wspierano organizacje działające w opolskim w celu pełnego wykorzystania możliwości tkwiących w podejściu Leader i PROW 2007-2013. W 2005 r. w ramach Pilotażowego Programu Leader + (schemat I) powstało 6 LGD, z których 3 realizują schemat II PPL+, czyli uzyskały środki na wdrażanie ich LSR. W 2006 r. samorząd województwa przeznaczył środki budżetowe na wdrażanie podejścia Leader. W wyniku tego powstało 6 kolejnych LGD.

W ramach Działania 2.7 Pilotażowego Programu Leader + Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” powstały następujące LGD:

- Stowarzyszenie LGD „Borów Niemodlińskich”,
- Stowarzyszenie „Dolina Stobrawy”,
- Stowarzyszenie „Wspólne Źródła” Partnerstwo Obszarów Wiejskich gmin Korfantów i Prudnik,
- Fundacja „Kraina Dinozaurów”,
- „Euro – Country” Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich,
- Fundacja LGD „Górna Proсна”.

Z kolei efektem realizacji Programu wdrażania podejścia Leader w województwie opolskim i aktywizowania lokalnych mieszkańców terenów wiejskich było powstanie kolejnych LGD:

- Stowarzyszenie „Stobrawski Zielony Szlak”,
- Stowarzyszenie „Brzeska Wieś Historyczna”,
- LGD „Złota Ziemia”,
- LGD „Nyskie Księstwo Jezior i Gór”,
- Stowarzyszenie LGD „Płaskowyż Dobrej Ziemi”,
- Stowarzyszenie „Kraina św. Anny”⁵.

Obecnie na terenie Opolszczyzny funkcjonuje 12 LGD, które obejmują swoim działaniem 90% jego obszaru. Wszystkie powstałe na terenie województwa LGD posiadały LSR. Pozwoliło to im aplikować o środki, jakie zostały przewidziane w PROW 2007-2013 dla osi 4 Leader. Realizacja tych strategii przyczyniła się do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich m.in. poprzez wzrost aktywności lokalnych społeczności oraz stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy. Ze względu na ograniczoną objętość opracowania, jako przykład rozwoju obszarów wiejskich osiągnięty dzięki realizacji zadań Leader zostanie zaprezentowanych

⁵ <http://www.odnowawsi.eu/serwis/index.php?id=21> (2.05.2014).

tylko kilka programów zrealizowanych na obszarach wiejskich Opolszczyzny. Na przykład w powiecie krapkowickim działają dwie LGD: Stowarzyszenie Kraina św. Anny i Partnerstwo Borów Niemodlińskich, które realizują zadania Leader i obok PROW stanowią istotne źródło poprawy życia mieszkańców powiatu.

Stowarzyszenie Kraina św. Anny powstało w 2006 r. z inicjatywy liderów lokalnych z obszaru gmin: Krapkowice, Zdieszowice, Gogolin, Walce, Strzelce Opolskie, Ujazd, Leśnica, Jemielnica, Izbicko. W 2007 r. do obszaru przyłączyła się gmina Walce, a w 2008 r. Tarnów Opolski. Łącznie stowarzyszenie skupia dziesięć gmin z trzech powiatów: krapkowickiego, strzeleckiego i opolskiego. W 2009 r. uzyskało status LGD, która zgodnie z ideą Leader realizuje wynikające z LSR innowacyjne projekty łączące zasoby ludzkie, naturalne, kulturowe i historyczne, a także wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. LGD wybiera projekty, których realizacja przyczynia się do osiągnięcia celów wspólnie opracowanej LSR, tym samym do polepszenia życia mieszkańców. W latach 2007-2013 w powiecie krapkowickim zrealizowano m.in. następujące projekty:

- konserwacja zabytkowej baszty w kompleksie klasztornym w Jemielnicy,
- odtworzenie obudowy zabytkowej studni w Jemielnicy,
- rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej poprzez budowę ogólnodostępnej sali sportowej w Żywocicach,
- utworzenie pracowni ceramicznej w Gminnym Ośrodku Kultury w Tarnowie Opolskim.

Ponadto Stowarzyszenie Kraina św. Anny dzięki swoim strategiom i działaniom przyczyniło się do wydania trzech publikacji o regionie. Liczne renowacje, nowo wybudowane obiekty, dofinansowanie domów kultury czy obiektów sportowych było możliwe dzięki Leader i PROW i w dużym stopniu przyczyniło się do atrakcyjności obszaru, na którym działa LGD.

Druga LGD, Partnerstwo Borów Niemodlińskich, została zarejestrowana jako stowarzyszenie w czerwcu 2006 r. i obejmuje siedem gmin: Łambinowice, Niemodlin, Dąbrowa, Tułowice, Komprachcice, Prószków i Strzeleczyki z powiatu krapkowickiego. Stowarzyszenie kładzie głównie nacisk na takie cele, jak:

- rozwój ekologiczny, który wykorzystywać będzie zasoby naturalne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe,
- wzrost aktywności społecznej przy jednoczesnym podniesieniu jakości i warunków życia.
- Efektem realizacji celów są m.in. takie projekty, jak:
- przebudowa boiska sportowego w Kujawach,
- budowa rynku miejskiego w Strzeleczkach,
- remont bramy wjazdowej na teren zamku w Mosznej (tzw. Brama z Gladiatorami).

Stowarzyszenie LGD „Dolina Stobrawy” powstało na początku 2006 r. Swoim działaniem obejmuje obszar dwóch gmin miejsko-wiejskich: Kluczbork i Wołczyn

oraz jednej gminy wiejskiej: Lasowice Wielkie w północnej części województwa. Obecnie stowarzyszenie liczy 76 członków, którzy reprezentują m.in.: samorządy, gospodarstwa agroturystyczne, stowarzyszenia wiejskie, banki, prywatne firmy oraz instytucje doradcze. „Dolina Stobrawy” stwarzała m.in. możliwości wsparcia osób planujących założyć oraz rozwijać działalność gospodarczą. Projekt realizowany był we współpracy z partnerami z Niemiec, Austrii, Włoch, Czech i ze Słowenii – „Listen to the voice of villages” – wykorzystywanie potencjału turystycznego wsi. Celem głównym projektu jest wzrost konkurencyjności i atrakcyjności terenów wiejskich o dużym, niewykorzystanym potencjale turystycznym. Inny projekt prowadzony w partnerstwie z LGD, „Aktywni to Niewykluczeni”, realizowany był przez Stowarzyszenie na rzecz Wspierania Rozwoju Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Iskierka”. LGD „Dolina Stobrawy” bierze udział w transgranicznym projekcie „Studnia wiedzy” dotyczącym restauracji studni i stworzenia muzeum wody w Brzeżanach. Partnerami projektu są stowarzyszenia z Niemiec i Ukrainy. Będzie to pierwsze centrum edukacyjno-informacyjne na temat wody na Ukrainie. W ramach projektu organizowane są podróże studyjne dla młodzieży z Ukrainy i Polski, warsztaty, szkolenia, Geo- Dzień Bioróżnorodności i inne wydarzenia o charakterze ekologicznym⁶. Przykładów działania LGD na terenie omawianego województwa można podawać wiele. Wszystkie one przyczyniają się do aktywności obszarów wiejskich.

4. Zakończenie

Wieloletnie doświadczenia krajów UE pokazały, że podejście Leader, jako jedna z metod rozwoju obszarów wiejskich, to dobry sposób aktywizowania społeczności lokalnych, przyczyniający się do ożywienia społecznego i gospodarczego na terenach wiejskich. Istota podejścia Leader tkwi w oddolnej mobilizacji zasobów ludzkich i wykorzystaniu walorów danego obszaru, by zaspokoić potrzeby społeczności. Znacząca rola Leader w latach 2007-2013 wynika z faktu, iż jest to jedna z metod, dzięki którym można efektywnie wykorzystać wszystkie dostępne środki, a zaangażowani mieszkańcy obszarów wiejskich zdolni są do ciągłego pomnażania posiadanych zasobów. Dzięki umożliwieniu LGD wyboru projektów zadania realizowane w latach 2007-2013 odpowiadały miejscowym potrzebom. Na LGD nałożony został wielki obowiązek, ale też uzyskują one szansę na efektywny rozwój regionu. Leader jest drugim (obok Programu Odnowy Wsi) sposobem rozwoju obszarów wiejskich realizowanym przez samorząd województwa opolskiego przy wykorzystaniu własnych środków budżetowych i stanowi uzupełnienie działań, jakie mogą być realizowane ze środków zewnętrznych, w tym w ramach PROW 2007-2013. W województwie opolskim wszystkie LGD spełniły kryteria PROW i zostały wy-

⁶ <http://www.dolinastobrawy.pl/node/71> (2.05.2014).

brane do wdrażania opracowanych LSR. Wdrażając LSR w ramach Leader, prowadziły działania mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców wsi.

Literatura

- Borek T., 2007, *Realizacja pilotażowego Programu LEADER+ w Polsce*, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA, Biskupiec.
- Chmieliński P., 2009, *Budowa kapitału społecznego na wsi na przykładzie rozwoju programu Leader*, Warszawa.
- Filipek A., 2009, *Fundusze Unii Europejskiej*, Wydawnictwo PLACET, Warszawa.
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2009a, *Oś IV PROW 2007-2013 – Lokalne Grupy Działania i Lokalne Strategie Rozwoju 2009*, Warszawa.
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2009b, *Podejście Leader w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*, Warszawa.
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2011, *PROW 2007-2013*, Warszawa.
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2014, *PROW 2007-2013*, Warszawa.
- Struś M., Łabędzki M., Czarnecki A., 2011, *Obszary wiejskie Polski zachodniej w warunkach dynamizacji zmian strukturalnych*, Wrocław.
- <http://www.dolinastobrawy.pl/node/71> (2.05.2014).
- http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/g24231_pl.htm (2.05.2014).
- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/CelePolitykiSpojnosci.aspx> (2.05.2014).
- <http://www.odnowawsi.eu/serwis/index.php?id=21> (2.05.2014).
- <http://www.ppr.pl/dzial-leader-2007-2013-3862.php> (2.05.2014).
- <http://www.witrynawiejska.org/pl/strona.php?p=1891&c=5600;#> (19.05.2013).

ROLE AND IMPORTANCE OF LEADER IN THE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN 2007-2013 ON THE EXAMPLE OF THE OPOLE VOIVODESHIP

Summary: High quality of life of rural residents of the Opole Voivodeship, ensuring adequate quality of technical and social infrastructure and preserving the traditional values of rural life and the attractiveness of the environment is a task that is part of the policy of the EU rural development and cohesion policy. This task was closely related to the EU assistance funds. Within the RDP 2007-2013 regional governments could implement activities related to rural development, inscribed in 4 priority axes. The Leader approach is a method by which it is possible to effectively use all available means, and thereby undertake activities related to rural development. The aim of the study is to evaluate the role and importance of the Leader in rural development and in satisfying the local needs of the rural population of Opole Voivodeship.

Keywords: rural areas, the Leader, RDP 2007-2013, Local Action Groups.